

SÜLEYMAN NAZİF BİBLİYOGRAFYASI¹

Kabul Tarihi: 27.03.2016

Yayın Tarihi: 13.04.2016

Ulaş BİNGÖL*

Öz

Diyarbakırlı Mehmet Said Paşa'nın oğlu olan Süleyman Nazif, kültürlü bir aileden gelir. İlk edebiyat eğitimi ailesinden alan Nazif, devlet kurumlarında çeşitli görevlerde çalışır ve Servet-i Fünun edebiyat topluluğuna dâhil olur. Bir edebiyatçı olarak mizacı Namık Kemal'e benzetilir. Türk edebiyatı tarihinde İstanbul'un işgali üzerine yazdığı "Kara Bir Gün" yazısı ile tanınır. Şiir, makale, inceleme, tercüme türünden eserleri olan Nazif'in üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Henüz bütün yönleriyle aydınlatılmayan Süleyman Nazif'in, araştırmacıların dikkatini çekmeye devam ettiği görülür. Bu bibliyografyanın amacı, Süleyman Nazif hakkında araştırma yapacak kişilere yardımcı olmaktır.

Anahtar Kelimeler: Süleyman Nazif, bibliyografya

THE BIBLIOGRAPH of SÜLEYMAN NAZİF

Abstract

Süleyman Nazif who is Mehmet Said Pasha's son, comes from a cultured family. He got educated from his family and he started to work in state. He also entered Sevet-i Fünun literary community. He takes after Namık Kemal as temperament. Süleyman Nazif is known writer of *Kara Bir Gün* in Turkish literary history. Nazif who has poems, articles, reviews, translations has been studied about his life and his works. Researchers interested in Süleyman Nazif who is not yet studied all aspect. The aim of this paper is to help researchers who want to study Süleyman Nazif's works.

Key Words: Süleyman Nazif, Bibliograph

Süleyman Nazif'in Hayatı

Süleyman Nazif, 1869'da (17 Kânun-ı Sâni 1284) yılında Diyarbakır'da doğdu.² Osmanlı devlet adamı ve edebiyatçısı Diyarbakırlı Mehmet Said Paşa'nın oğludur. Soyü Hz. Hüseyin'e kadar giden köklü bir aileye mensup olan Nazif'in hem dedesi Süleyman Nazif hem büyük dedesi İbrahim Cehdî Efendi şairidir.³ İlk tahsilini Harput, Maraş ve Mardin'de başlayan Nazif, Abdülkerim Sâbit'in ve adliye müfettişi Ferit Bey'in etkisiyle Fransızca öğrenir. Babasının evindeki ilmi ve edebi toplantılar yetişmesinde büyük bir etki eder. Mardin'deyken edebiyat, sarf ve nahiv, tarih, mantık dersleri alır. Düzenli bir eğitim alamayan şair, babası ve çevresinin kültür birikiminden faydalanarak kendini geliştirir. Babasını 1891'de, Mardin'den Diyarbakır'a döner, burada Vali Sırrı Paşa'nın aracılığıyla Muş Reji Müdürlüğü'nde, Mardin ve Diyarbakır'da Vilayet Matbaası müdürlüğü yaparken vilayet gazetesinde başyazılar yazmaya başlar.⁴ Çeşitli devlet görevleri ve gazetelerde yazdığı yazıları ile dikkatleri çeken Nazif, Abdullah Paşa ile birlikte 1895'de Musul'a gider. 1896 tarihinde İstanbul'a gelir, 1897'de Paris'e gider ve burada Meşveret gazetesinde II. Abdülhamit aleyhinde yazılar yazar. 1898'de, Bursa'ya gelerek

¹ Bu yazı, Said Paşa ve Süleyman Nazif Sempozyumu (26-27 Mart 2015 Diyarbakır)'unda sunulan tebliğin genişletilmiş hâlidir.

* Arş. Gör., Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, ulasedebiyat@gmail.com

²Ercilasun, Bilge (1990), *Süleyman Nazif, Büyük Türk Klasikleri 10. Cilt*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, s.45.

³Bkz. Ali Emîrî, *Esâmî-i Şu'arâ-yı Âmid*, Hazırlayanlar: Galip Güner, Nurhan Güner, Ankara 2003, s.16.

⁴Gür, Muhammet (2010), *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi 38. C. Süleyman Nazif maddesi s.93*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Mektupçuluk vazifesi yapar. 1908'de İstanbul'a gelen Süleyman Nazif, gazetecilik faaliyetlerine burada devam eder. 1909'da EbuZZiya Tevfik'le beraber Yeni Tasvir-i Efkâr gazetesini çıkarır.⁵

Süleyman Nazif, gazete yazılarında dönemin hükümetini eleştirince İstanbul'dan uzaklaştırılır. Basra, Kastamonu, Trabzon, Musul ve Bağdat valiliklerinde bulunur. 1918'de Cenab Şahabettin ile birlikte Hâdisat gazetesini çıkarmaya başlar. 8 Şubat 1919'da İstanbul'u işgal eden İtilaf ordularının başkumandanı olan Fransız generali Franchetd'Espere'nin İstanbul'a muzaffer bir eda ile girmesi üzerine meşhur tarihi yazısı "Kara Bir Gün"ü yazar.⁶Anadolu'da Milli Mücadele hareketinin başlamasında büyük rolü bulunan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurulmasına ön ayak olur. İşgal yıllarında Ermeni meseleleriyle ilgili makaleler yazar, bütün işgaller gibi İzmir'in işgalini de tenkit eder. Yazılarında işgal kuvvetlerine sert bir dille çatmakta, Avrupalıların Haçlı zihniyetinde olan tutumlarını eleştirmektedir. 23 Ocak 1920 günü Pierre Loti için düzenlenen anma toplantısında yaptığı konuşma dolayısıyla şehri işgal eden İngilizler tarafından yakalanarak Milli Mücadele'yi destekleyen bir kısım arkadaşlarıyla birlikte Malta'ya sürülür ve orada yirmi ay kadar kalır. Ekim 1921'de İstanbul'a döndükten sonra Peyam-ı Sabah, Resimli Gazete gazetelerde yazdığı siyasi ve edebi yazılarla hayatını sürdürmeye çalışır.⁷ Cumhuriyet döneminde; Son Telgraf, Yeni Ses gazeteleri ile Yarın, Mahfil, Asrî Türkiye, Servet-i Fünûn dergilerinde yazar. 4 Ocak 1927'de aniden yakalandığı zatürreden kurtulamayarak ölür. Kabri Edirnekapı mezarlığındadır.

Süleyman Nazif'in Eserleri

a. Nesir

1. Bahriyelilere Mektup (1897)
2. Nâmık Kemal (1897)
3. Malumu İlam (Paris 1897, Mısır 1908)
4. Boş Herif (Şerif Paşa hakkında, 1910)
5. Süleyman Paşa (1910)
6. İki İttifak'ın Tarihçesi (1914)
7. Batarya ile Ateş (1916)
8. Âsitan-ı Tarihte Galiçya (1919)
9. Mehmed Âkif (1924)
10. Hitabe (1920)
11. Namık Kemal (1922)
12. Lütü Fikri Bey'e Cevap (1922)
13. Nasıreddin Şah ve Bâbiler (1923)
14. Çal Çoban Çal (1923)
15. Hz. İsa'ya Açık Mektup (1924)
16. Çalınmış Ülke (1924)
17. İmana Tasallut-Şapka Meselesi (1925)
18. Külliyyat-ı Ziya Paşa (Nazım kısmı, 1925)
19. İki Dost (1925)
20. Kâfir Hakikat (1926)
21. Yıkılan Müessese (1927)

⁵Ercilasun, Bilge (1990), *Süleyman Nazif, Büyük Türk Klasikleri 10. Cilt*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, s.45.

⁶Ercilasun, Bilge (1990), *Süleyman Nazif, Büyük Türk Klasikleri 10. Cilt*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, s.46.

⁷Gür, Muhammet (2010), *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi 38. C. Süleyman Nazif maddesi s.93*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

22. Elcezire Mektupları, (1906)
23. Fuzulî (1925)
24. Hüceyre(1888)

b. Şiir

1. Gizli Figanlar (1906)
2. Firak-ı Irak (1918)
3. Malta Geceleri (1924)

c. Tercüme

1. Victor Hugo'nun bir mektubu(1908)
2. Lübnan Kasrının Sahibesi (1926)
3. Ahz-ı Sar Yahut Poliste Meharet (1889)
4. Sevdanın Meyusiyyeti Yahut İnkişaf-ı Esrar (AlexandreDumasPère)(1889)

2.Süleyman Nazif Hakkında Yazılan Kitaplar

- 1.GÖVSA, İbrahim Alâeddin(1933),Süleyman Nazif,İstanbul: Semih Lütfü Yayınevi.
2. GÖVSA, İbrahimAlâeddin(1933), Nazif'ten Hamid'e Ahiretten Mektuplar, İstanbul: Kanaat Kütüphanesi.
- 3.KURGAN,Şükrü(1955), Süleyman Nazif,İstanbul:Varlık Yayınları.
4. Yücebaş, Hilmi (1957), Süleyman Nazif'ten Hatıralar, İstanbul: S.Nabi Özerdim: Süleyman Nazif. İstanbul1958
Şevket Beysanoğlu: Süleyman Nazif. Ankara1970
Şuayb Karakaş Süleyman Nazif. Ankara 1988.

Süleyman Nazif'ten Bahseden Kitap ve Ansiklopediler

- AKYÜZ, Kenan(1958) *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*, Ankara: Doğuş Limited Şirketi Matbaası. s. 361-377.
- AKYÜZ, Kenan (2000), “Süleyman Nazif”, *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, s.387-406.
- AYVAZOĞLU, Beşir (2007), *1924, Bir Fotoğrafın Uzun Hikayesi*, İstanbul: Kapı Yayınları,
- BANARLI, Nihad Sami(2004), *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi II. Cilt*, İstanbul:MEB Yayınları.s. 1044-1046.
- BANARLI, Nihad Sami(1947-1948) ,*Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Destanlar Devrinden Zamanımıza Kadar*, İstanbul: Yedigün Neşriyatı.s. 317-318.
- BEYSANOĞLU, Şevket (1960), *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları, C 2*, İstanbul: Işıl Matbaası.
- BEYSANOĞLU, Şevket (1970), *Doğumunun 100. Yılında Süleyman Nazif*, Diyarbakır: Diyarbakır'ı Tanıtma ve Turizm Derneği.
- BİLGEGİL, M. Kaya (1980), *Yakınçağ Türk Kültür ve Edebiyatı Üzerine Araştırmalar II*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi.
- GÜR, Muhammet (1998),“Süleyman Nazif”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.8, İstanbul: Dergâh Yayınları, s.66-69.
- GÖVSA, İbrahim Alaeddin (1933), *Nazif'ten Hamid'e Ahiretten Mektuplar*, İstanbul: Kanaat Kütüphanesi.
- GÖVSA, İbrahim Alaeddin (1933), *Süleyman Nazif*, İstanbul: Semih Lütfü Matbaası.
- GÖVSA, İbrahim Alaeddin(1945), *Türk Meşhurları Ansiklopedisi*, İstanbul:Yedigün Neşriyatı.
- GÖNENSAY, Hıfzı Tefvik(1949),*Tanzimat'tan Zamanımıza Kadar Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Ege Matbaası. s.181-182.

- ENGİNÜN, İnci (2006), *Yeni Türk Edebiyatı, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e*, İstanbul: Degah Yayınları, s.115-120, s.563-563.
- ERCİLASUN, Bilge (1990), *Süleyman Nazif, Büyük Türk Klasikleri 10. Cilt*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, s.45-68.
- HALMAN, Talat Sait (Genel Editör), *Türk Edebiyatı Tarihi 3. Cilt*, İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, s.110-148.
- İNAL, İbnülemin Mahmut Kemal (2013), *Son Asır Türk Şairleri 4. Cilt*, "Süleyman Nazif" maddesi, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- KABAKLI,Ahmet (1966), *Türk Edebiyatı*, İstanbul: Türkiye Yayınevi. 2.C.s. 590-596.
- KAPLAN, Mehmet (1997), *Şiir Tahlilleri 1*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 133-137.
- KERMAN, Zeynep (1978), *1862-1910 Yılları Arasında Victor Hugo'dan Yapılan Tercüme Üzerine Bir Araştırma*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fak. Yay.
- KOLCU, Ali İhsan (2010), *Servet-i Fünûn Edebiyatı*, Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları, s.209-216.
- KORKMAZ, Ramazan (2009), *Yeni Türk Edebiyatı 1839-2000 El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yayınları, s.131-179.
- KÖPRÜLÜ, Mehmed Fuad (2007), *Bugünkü Edebiyat* (haz. Mehmet Akif Çeçen-Ahmet Balcı), Ankara: Akçağ Yayınları, s.121-122.
- KURGAN, Şükrü (1955),*Süleyman Nazif, Hayatı, Sanatı, Eserleri*, İstanbul: Varlık Yayınevi.
- NECATİGİL, Behçet (1968), *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü, 616 Türk Edebiyatçısının Hayatı ve Eserleri*, İstanbul Varlık Yayınevi, s.254-255.
- ORTAÇ, Yusuf (1960),*Portreler*, İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları A.Ş. Basımevi, s. 45-50.
- PARLATIR, İsmail (ve diğerleri) (2006), *Servet-i Fünûn Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- SEVÜK, İsmail Habib (1340), *Türk Teceddüd Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Matbaa-ı Amire. s.541-544.
- SEVÜK, İsmail Habib (1932), *Edebi Yeniliğimiz,2. Kısım*, İstanbul: Devlet Matbaası, s.177-184.
- SEVÜK, İsmail Habib (1940), *Yeni Edebi Yeniliğimiz, Tanzimat'tan beri I. Edebiyat Tarihi*, İstanbul: Kenan Basımevi, s.406-409.
- ŞİMŞİR, Bilal N. (1985), *Malta Sürgünleri*, Ankara: Bilgi Kitapevi.
- ÖZERDİM, Sami Nabi (1958), *Süleyman Nazif*, Ankara: Emek Basım-Yayınevi.
- YÜCEBAŞ, Hilmi (1957),*Süleyman Nazif'ten Hatıralar*, İstanbul Dizerkonca Matbaası.
- TUNCER, Ferit Ragıp-ARIKAN Selahattin (1959), *Puplius Virhilius Maro.,Robert Schumann, Recaizade Mahmut Ekrem, Süleyman Nazif*, Ankara: İstiklal Matbaası, 68 S. 8 Portre.
- ÜNAYDIN, Ruşen Eşref (1334), *Diyorlar Ki*, İstanbul: Kanaat Matbaası, s.130-139.

Süleyman Nazif Hakkında Yazılan Makaleler ve Sunulan Bildiriler

- Abdullah CEVDET (1927),“Süleyman Nazif'e Dair”, Güneş 1. C. 3. SAYI, 1.2. 1927.
- ACAROĞLU, M. Türker (1970), “Süleyman Nazif'in 100. Doğum Yılı Dönümü”, Yeni Gazete, 2.3.1970.
- AKÇAY, Gülçiçek (2015) “Divançe-i Süleyman Nazif'te Hicran ve Vuslat", Said Paşa ve Süleyman Nazif Sempozyumu, 26-27 Mart Diyarbakır.
- AKTAŞ, Şerif (2011), “Edebiyat-ı Cedide Şiiri ve Süleyman Nazif”, Edebiyat ve Edebî Metinler Üzerine Yazılar, Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları, s.209-219.
- AKYAVAŞ, Ragıp (1962),“Süleyman Nazif”, Kudret, 10.1.1962.
- AKYÜZ, Kenan (1965),“Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri”, Türkoloji Dergisi, II.C. 1. Sayı. 1965. 1-226.

- ARIK, Şahmurat (2015), "Süleyman Nazif'in Kastamonu Valiliği ve Edebi Muhit", Said Paşa ve Süleyman Nazif Sempozyumu, 26-27 Mart Diyarbakır.
- ARTAM, Nurettin (1955), "Nazif'in Yıldönümü", Ulus.5.12.1955.
- ASLAN, Mustafa Uğurlu (2015), "Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası'nda Said Paşa ve Süleyman Nazif'in İzleri", Süleyman Nazif Sempozyumu, 26-27 Mart Diyarbakır.
- AŞKUN, Vehbi Cem (1937), "Süleyman Nazif, Ölümünün Onuncu Yıldönümü Münasebetiyle", Taşan,1.3. 1937.
- Fazıl Ahmed AYKAÇ, (1927), "Süleyman Nazif Bey'e", Güneş,1.C.3.Sayı.1.2.1927.
- Fazıl Ahmed AYKAÇ (1925), "Süleyman Nazif Bey'e," Akbaba, 255.Sayı 21. 5. 1925.
- BANARLI, Nihad Sami (1952), "Hatıralar", Hürriyet,14.1.1952.
- BEYATLI, Yahya Kemal (2006), "Süleyman Nazif", Siyasi ve Edebi Portreler, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- BOLAY, Süleyman Hayri (2015), "Süleyman Nazif'in Mehmed Âkif'e Bakışı", Said Paşa ve Süleyman Nazif Sempozyumu, 26-27 Mart Diyarbakır.
- BOZAN, Oktay (2015), "Ermeni Meselesi Bağlamında Süleyman Nazif", Said Paşa ve Süleyman Nazif Sempozyumu, 26-27 Mart Diyarbakır.
- BÜRÜN, Vecdi (1957), "Süleyman Nazif'e Yeniden Kavuştuk", Son Saat, 5.1.1957.
- Cenap Şehabettin (1927), "Süleyman Nazif'in Ahengi Nesri", Güneş, 1.C. 3.Sayı, 1.2.1927.
- Cenap Şehabettin (1928), "Süleyman Nazif'in Hayatı ve Eserler", Servet-i Fünun, 1683. Sayı,1928.
- ÇAĞDAŞ, Tevfik Nevzat (1949), "Koca Süleyman Nazif", Millet,29.12.1949.
- ÇAPANOĞLU, Münir Süleyman (1954), "Süleyman Nazif", Hür Türkiye,12.1954.
- ÇAPANOĞLU, Münir Süleyman (1954), "Ölümünün 27. Yıldönümünde Süleyman Nazif", Türk Sesi, 5.1. 1954.
- ÇAMLIBEL, Faruk Nafiz (1941), "Nasıl Tanıdım? Süleyman Nazif", Yedigün, S. 450, 15 Eylül 1941.
- ÇETİN, Nurullah (1993), "Süleyman Nazif'in Firâk-ı Irak Adlı Eseri", Türkoloji Dergisi, C.XI, S.1, Ankara, s.233-256.
- DEMİRCAN, Sercan (2014), SÜLEYMAN NAZİF'İN "DİCLE VE BEN" ŞİİRİ ÜZERİNE TAHLİL DENEMESİ, Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi Ocak / Şubat / Mart - Kış Dönemi Cilt: 2 Sayı: 2 Yıl:2014 Jel Kodu: Z11
- EFE, Necdet Rüştü (1955), "Süleyman Nazif", Zafer, 3,7, 10.4. 1955.
- ERONAT, Kamuran (2015), "Nükteleri, Fıkraları ve Üslûbuyla Süleyman Nazif", Said Paşa ve Süleyman Nazif Sempozyumu, 26-27 Mart Diyarbakır.
- FENİK, Advıye (1955), "Süleyman Nazif", Zafer,10.1.1955.
- FİKRET, Adil (1952), "Namık Kemal'den Sonra En Büyük Vatan Şairi Süleyman Nazif", Yeni İstanbul,5.1.1952.
- GEZGİN, Hakkı Süha (1939), "Süleyman Nazif, Yeni Mecmua", 8. Sayı, 21.6.1939,5-33.S.
- GÖNEN, Mehmet Emin (2015), "Süleyman Nazif ile Mehmet Akif Arasındaki Karakter ve Nükte Benzerliği", Said Paşa ve Süleyman Nazif Sempozyumu, 26-27 Mart Diyarbakır.
- GÖÇGÜN, Önder (1987), "Süleyman Nazif Hakkında Bazı Yeni Tespitler", Türk Dili, C.LIV, S.431, s.252-262.
- GÖÇGÜN, Önder (2009), "Süleyman Nazif'te Nükte ve Hazırcevaplılık", A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S.39, s.173-186, Erzurum.
- GÖÇGÜN, Önder (2015), "Edebiyat Tarihi'ne Hizmet Yolunda: Diyarbakırlı Osman Ocak Nakıboğlu ve Behzat Ülgen ile Dr. Şehabeddin Uzluğ'dan; Süleyman Nazif'in Kişiliği, Sanatı Hakkında Hatıralara Dayalı Tespitler, Said Paşa ve Süleyman Nazif Sempozyumu, 26-27 Mart Diyarbakır.
- GÜR, Muhammet (1987), "Süleyman Nazif'in Edebiyatçılarımız Hakkındaki Görüşleri", Türk Dili, C.LVI, S.430, s.202-212.

- HALİL, Ahmet (1955), “Süleyman Nazif ve Erzurum Kongresi”, Yeni İstanbul,21.12.1955, 2.S.
- HAŞİM, Ahmet (1969), “Süleyman Nazif’in Mezarı”, Bize Göre, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- HİSAR, Abdülhak Şinasi (1931),“Süleyman Nazif’e Dair Hatıralar”, Muhit,29.3.1931, s.29-32.
- HİSAR, Abdülhak Şinasi (1931),“Süleyman Nazif’e Dair Hatıralar”, Muhit,29.3.1931, s.29-32.
- HİSAR, Abdülhak Şinasi (1933),“Süleyman Nazif’in Son Günleri I”, Varlık, S. 11, Birinci Kanun 1934.
- HİSAR, Abdülhak Şinasi (1933),“Süleyman Nazif’in Son Günleri I”, Varlık, S. 12, İkinci Kanun 1934.
- İLİRİ,Suphi Nuri (1944), “Süleyman Nazif. Ölümünün XVII’nci Yıldönümü Dolayısıyla”, Yeni Adam, 473. Sayı, 20.1.1944, s.4.
- ENGİNÜN, İnci (1998), “Süleyman Nazif’in Edebiyatımızdaki Yeri”, Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları, İstanbul: Dergâh Yayınları, s.62-68.
- İPEKTEN, Haluk (1958), “Süleyman Nazif, Bilgi”, II.C. 130-131. Sayı,1-2. 1958,9-10, 17. S.
- KABAKLI, Ahmet (1949),“Süleyman Nazif, Müstesna Bir Karakter Abidesi”, Hareket,3.C. 25.Sayı, 3.1949,8-9,s.16.
- KAFLI, Kadircan (1957),“Kahraman Süleyman Nazif”, Tercüman, 5.1.1957.
- KAFLI, Kadircan (1957), “Heykeli Dikilecek Adam”, Tercüman, 6. 1.1957.
- KAPLAN, Mehmet (1970), “Süleyman Nazif ve Türk Nesri”, Hisar, Numara 81, Eylül 1970.
- KARAKOYUN, Midhat Ömer (1937),“Süleyman Nazif. Marmara”, I.C. 6. Sayı, 1937, 161-168.S.
- KAYGILI, Osman Cemal (1927),“Merhum Üstada Dair Bazı Hatıralar”, Güneş, 1. C. 3. Sayı,1.2.1927,s.12-13.
- KERMAN, Zeynep (1985), “Celal Nuri İleri’nin Atatürk ve Süleyman Nazif’le İlgili İki Mektubu”, Kaynaklar, No:4, s.71-74.
- KOÇU, Reşat Ekrem (1957),“Süleyman Nazif’ten Hatıralar”, Her Gün,3.1.1957.
- KORYÜREK, Enis Behiç (1927),“Süleyman Nazif, Servet-i Fünün”, IXI. C. 1578.Sayı, 1927, s.113.
- KUNTAY, Mithat Cemal (1950), “Nazif’in Bir Mektubu”, Son Posta, 2.11.1950.
- KURT, Burcu (2012), “Irak’ta “Muktedir” ve “Müşteki” Bir İttihatçı: Süleyman Nazif Bey’in Basra Valiliği”, Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of AcademicInquiries) Cilt/ Volume: 7, Sayı/Number: 2, Yıl/Year: 2012.
- KUTLU, Şemsettin (1954), Süleyman Nazif’in Heyecanları, Zafer, 12.11.1954.
- KUTLU, Şemsettin (1956), “Görmek-İşitmek”, Yeni İstanbul,18.6.1956.
- KUTLU, Şemsettin (1957),“S. Nazif’in 30. cu Ölüm Yıldönümü”, Zafer, 5.1.1957.
- NALBANDOĞLU, Muhiddin (1964), “İki Deha-İki Kıtıl”, Yeni İstanbul, 12.1.1964.
- ORHON, Orhan Seyfi (1957),“Süleyman Nazif ve Osmanlıca”, Zafer, 8.1.1957.
- OZANSOY, Halit Fahri (1958), “Süleyman Nazif”, Havadis,10.5.1958.
- OZANSOY, Halit Fahri (1966), “Bakışlarındaki Kudret, Zekasının Hiciv Kıvılcımları İle Birleşince, Söz Silahlarının En Amansızı Olmaktaydı. Süleyman Nazif ve Melon Şapkası”, Tercüman,11.1.1966,2.S.
- OZANSOY, Halit Fahri (1966), “Fransız Generali, İlk Anda Nazif’in Kurşuna Dizilmesini Emretmişti, Fakat Sonradan Bu Emri Geri Almıştı. Süleyman Nazif’in Dili De Kalem Gibi Keskin İdi”, Tercüman, 18.1.1966.
- OZANSOY, Halit Fahri (1966), “Süleyman Nazif’in 9-10 Sütunluk Edebi Makaleleri Hem Yeri, Hem Tashih Yüzünden Matbaada Hadise Yaratırdı. Süleyman Nazif’in Titizliği ve Mürettephanenin Çilesi”, Tercüman, 1.2.1966.

- ÖCAL, F. Cemal Oğuz (1965),“Ölümünün 38. ci Yıldönümünde Süleyman Nazif’i Anıyoruz”, Yeni İstanbul,8.1.1965, 2.S.
- ÖNAD, Mazhar (1956),“Ölüm Yıldönümü Günlerinde Süleyman Nazif”, Cumhuriyet, 8.1.1956, 2. S.
- SAĞLAM, Mehmet Halil (2015), “Servet-i Fünûn Edebî Hareketine Mensup Şair Sıfatıyla Süleyman Nazif’in Sosyal Sorunlara Karşı Duyarlılığı”, Said Paşa ve Süleyman Nazif Sempozyumu, 26-27 Mart Diyarbakır.
- TALU, Ercüment Ekrem (1927), “Süleyman Nazif”, Güneş, 1. C. 3. Sayı, 1.2.1927, 4-5.S.
- TALU, Ercüment Ekrem (1949),“Süleyman Nazif”, Edebiyat Alemi, 1.C. 10.Sayı, 23.6.1949,1.6.S.
- TEVETOĞLU, Fethi (1952),“Süleyman Nazif’e Dair”, Zafer, 6.1.1952.
- TİMUR, Kemal (2015), “Mekân ve İnsan Bağlamında Diyarbakırlı Sıradışı Şahsiyetler”, Said Paşa ve Süleyman Nazif Sempozyumu, 26-27 Mart Diyarbakır.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1965),“Süleyman Nazif”, Türk Kültürü, 3.C. 30. Sayı, 4,1965, 368-371.S.
- Tokadizade Şekib (1927),“Süleyman Nazif’e Dair Müşahadelerve Tahassüsler”, Güneş,1.C.3. Sayı,1.2.1927, 8.S.
- Tokadizade Şekib (1927),“Süleyman Nazif’in Ruhuna İthaf. Elemli Senihsalar”, Güneş,1.C.3.Sayı, 1.2. 1927, 15.S.
- TUĞLUK, Abdülhakim (2015), "Süleyman Nazif'in Şerif Paşa'yı Hicvettiği 'Boş Herif' Adlı Eser Üzerine Bir İnceleme", Said Paşa ve Süleyman Nazif Sempozyumu, 26-27 Mart Diyarbakır.
- TUĞLUK, Abdülhakim, (2015), Süleyman Nazif'in Hicivdeki Ustalığı: Beau Sherif'in Boş Herif'e Dönüşümü (İnceleme-Metin), Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi, S.1, s.25-38.
- UÇAK, Salih (2015), “Stilistik Açıdan Süleyman Nazif Şiiri”, Said Paşa ve Süleyman Nazif Sempozyumu, 26-27 Mart Diyarbakır.
- UÇMAN, Abdullah (2015), "Devrin Türkçülük-Turancılık Tartışmaları Arasında Süleyman Nazif", Said Paşa ve Süleyman Nazif Sempozyumu, 26-27 Mart Diyarbakır.
- UĞURCAN, Sema (2006), “Süleyman Nazif'in Hazret-i İsa'ya Açık Mektubu”, Türk Edebiyatı, S. 392, Haziran 2006.
- ULUDAĞ, Mehmet Emin (2015), “Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Kaleminden Süleyman Nazif”, Said Paşa ve Süleyman Nazif Sempozyumu, 26-27 Mart Diyarbakır.
- ULUNAY,Refi Cevat (1944),“Nazif’in Nüktelerinden”, Yeni Adam,474.Sayı,27.1.1944,1.S.
- ULUNAY, Refi Cevat (1956), “Unuturlar Seni...”, Milliyet, 13.1.1956.
- ULUNAY, Refi Cevat (1956),“Edebiyatta Mizah”, Milliyet, 9.12.1956.
- ULUNAY,Refi Cevat (1962), “Babıali Devleri”, Kalem Dergisi, 1.C.3. Sayı, 13.6.1962,s.67-70.
- YAKUP,Cevdet (1955), “Süleyman Nazif’e Dair”, Bizim Şehir,21.4.1955.
- YENİSEY,Fazıl (1955),“Ölümünün 28.Ci Yılında Süleyman Nazif, Hakimiyet Milletindir”, 4-6.1.1955.
- YILDIZ, Alim (2004), “Süleyman Nazif’e Göre İran Edebiyatının Edebiyatımıza Tesiri”, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: VIII / 1, s.159-201 HAZİRAN-2004, SIVAS
- YÜCEBAŞ, Hilmi (1967),“Ölümünün 40. Yıldönümünde Süleyman Nazif”, Yeni İstanbul,15.1.1967.
- YÜCEL, Hasan Ali (1950), Pierre Loti ve Süleyman Nazif, Ulus, 21 Ocak 1950.

Süleyman Nazif Hakkında Yapılan Tezler:

KARAKAŞ, Şuayb (1986), *Süleyman Nazif'in Hayatı ve Eserleri*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Erzurum.

KUZUİMAMLAR, Adalet (1986), *Süleyman Nazif'in Abdülhak Hamid Hakkındaki Değerlendirmeleri*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisan Tezi, İstanbul.

GÜR, Muhammet (1992), *Makale ve Mektuplarına Göre Süleyman Nazif*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul.

ÖZTÜRK, Yücel (2014), *Süleyman Nazif'in Hadisat Gazetesindeki Yazıları*, 21 Teşrinievvel 1334-31 Mart 1335/ 1918-1919 İnceleme-Metin- Dizin, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

dünya